

**ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
СЪЮЗ НА ЮРИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ**

КОНСТИТУЦИЯТА И СЪДЕБНАТА РЕФОРМА

Кръгла маса

София, 15 април 2003 г.

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
СЪЮЗ НА ЮРИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ

На 15 април 2003 г. в салона на Съюза на юристите в България се проведе Кръгла маса на тема “Конституцията и съдебната реформа”.

Дискусията бе открита в 10,15 ч. от г-н Владислав Славов – председател на Върховния административен съд.

* * *

ВЛАДИСЛАВ СЛАВОВ: Уважаеми господин министър, уважаеми колеги, уважаеми госпожи и господа! Организатори на днешната кръгла маса са Съюзът на юристите в България и Центърът за изследване на демокрацията.

Знаете, че в последните седем-осем години в страната се образуваха много правни неправителствени организации и ние, отчитайки сериозния потенциал, с който разполагат тези организации, решихме да предложим една такава кръгла маса на вниманието и на трите власти, и на президентството, и на колегите от Конституционния съд по много сериозния проблем за съдебната реформа. Напоследък много се говори за съдебна реформа, но когато трябва да се каже нещо конкретно, от всеки, който дискутира темата, чуваме различни нища. Реално ние съдебна реформа правим от 1990 г. и след приемането на новата Конституция през 1991 г., в която се заложиха някои основни неща. Вече 13-та година продължаваме да говорим за съдебна реформа и наистина започнахме да говорим сериозно за една промяна и на организационната структура на съдебната система.

Кое притеснява неправителствените организации и защо решихме да направим тази кръгла маса? Стараейки се на основата на многото идеи,

които се лансират за промени на Конституцията и на съответните закони във връзка с промени в съдебната власт, без да има обединително звено, ние решихме на основата и на потенциала, за който споменах, да направим един опит, изслушвайки мненията и на политическите сили, и на трите власти, и на представители на президентството и на Конституционния съд, със своите възможности, които имаме като правни неправителствени организации, да обединим нещата, доколкото е възможно това, и да концентрираме посоката на бъдещото развитие и промени на съдебната власт. Аз лично съм убеден, че това е много необходимо, защото в последните 13 години ние сами виждаме колко противоречиви промени се вършат и как ние 13 години продължаваме да си говорим за съдебна реформа. Независимо че имаме и приети стратегии в тази посока от изпълнителната власт, и някои други решения на парламента, които касаят съдебната власт, реално проблемът за реформата продължава да стои, ние продължаваме да говорим за реформа, но никой ясно и категорично не може да каже от мястото, което заема: да, реформата трябва да се направи в тази посока и промените трябва да бъдат такива, такива и такива.

Това е основната ни идея и затова сме поканили представители и на трите власти, и на президентство, и на Конституционния съд, за да можем ние наистина, доколкото е възможно, изслушвайки становищата, да обединим нещата в някаква посока. Вече има сформирана комисия или се формира комисия в Народното събрание, която ще работи по промени в Конституцията, свързани основно със съдебната власт. Аз мисля, че няма нищо лошо, ако наистина правните неправителствени организации положат усилия в тази посока на основата на идеите и мненията, които ще бъдат изложени днес на тази кръгла маса.

Понеже няма обявен дневен ред, ние решихме да проведем кръглата маса по следния начин, разбира се, съобразявайки се и с обявеното кратко време. Идеята ни е да започнем с кратки изказвания на представители на

политическите сили, на трите власти, на президентството, малко по-късно ще чуем и представители на Конституционния съд, защото имаме обещание на колегата Васил Гоцев, който бе докладчик по последното дело във връзка с възможните промени на Конституцията, да вземе отношение по тези проблеми и след това да преминем към свободната дискусия, в която всеки ще може да вземе думата.

Водещи на кръглата маса са представители на двете организации – Съюза на юристите и Центъра за изследване на демокрацията. До почивката водещ ще бъде колегата Йосиф Герон, а след почивката – Мария Йорданова.

Желая успешна работа на конференцията! Давам думата на първия водещ Йосиф Герон.

ВОДЕЩ ЙОСИФ ГЕРОН: Добър ден, уважаеми колеги! Позволете ми да дам думата на първия участник в днешната кръгла маса – г-н Антон Станков, министър на правосъдието.

АНТОН СТАНКОВ: Уважаеми дами и господа! Приобщаването на Република България към семейството на демократичните народи преминава през няколко основни фази. Началото бе поставено в първите години на прехода към политическа демокрация с приемането на страната ни в Съвета на Европа. Създадената години преди това Конституция на Република България беше една от предпоставките, които значително улесниха това събитие. Получаването на покана за присъединяването ни към НАТО, завършването на подготовката ни за членство в Алианса и приемането на Република България в Северноатлантическия пакт представляват основните международни аспекти във втората фаза от приобщаването ни към международната демократична общност.

В контекста на ратификацията на Договора за НАТО закономерно възникна въпросът за съответствието на Конституцията от 1991 г. със задълженията на страната ни към нашите съюзници. Присъединяването на Република България към Европейския съюз, което е основен приоритет не

само във външната ни политика, но и във всички сфери на живота на нашето общество, ще постави страната ни на достойното и полагащо ѝ се място в обединена Европа и това вече ще бъде третата стъпка в нашите усилия.

Мащабът на конституционните промени при пълноправното членство на страната ни през 2007 г. ще зависи и от преобразуванията, които ще се осъществят в самия Европейски съюз и които ще предшестват или ще последват неговото разширяване. Необходимо е да се отбележи, че Европейският Конвент обсъжда проект на европейска конституция, която се очаква да установи единен Европейски съюз със своя правосубектност. Необходимо ли е и как положенията в бъдещата европейска конституция да бъдат инкорпорирани в българската при присъединяването ни към Европейския съюз? Маркирам въпроса, тъй като в продължение на няколко години може да се наложи да променяме няколко пъти българската Конституция.

Наред с посочените външни фактори има и редица вътрешни причини, които налагат промени в основния закон на страната ни. Най-актуални и най-дискутирани са измененията на Конституцията, произтичащи от реформата в българската съдебна система. Възможните подходи при реализацията на конституционната ревизия се свеждат до: редакционни подобрения, съответно отстраняване на противоречия и прецизиране на понятия; изменения и допълнения по реда на глава IX от Конституцията – това са промени, свързани преди всичко с нейната правно-логическа завършеност; довеждане докрай на функционалните и институционални конституционни гаранции за ефективност на основния закон; концептуални промени по отношение на отделни конституционни институти. Ако по отношение на всички конституционни институти първите два подхода биха били подходящи и достатъчни с оглед резултатите, които искаме да постигнем, то за глава VI “Съдебна власт” изборът на адекватен и подходящ подход е доста по-сложен. Достатъчно е да споменем в тази насока последното решение № 3

от 10 април 2003 г. на Конституционния съд. В доклада си ще маркирам основни промени в Конституцията на Република България, произтичащи от бъдещото присъединяване на страната ни към Европейския съюз и по-обстойно ще дискутирам с вас промени, свързани с глава VI “Съдебна власт”.

Разпоредбите, които осигуряват адаптирането на основния ни закон към правото на Европейския съюз, се отнасят до: ограничение и частичен трансфер на държавния суверенитет; европейско гражданство; кръг от права, присъщи на европейските граждани и по-специално пасивното и активно изборително право в местните избори и в изборите за Европейски парламент; мандат и имунитет на неговите депутати; пряко и незабавно и универсално действие на европейското право; парламентарен контрол и създаване на специални парламентарни комитети по въпросите на Европейския съюз; получаване на информация за дейността на европейските институции и предстоящи актове на общностното право, по които националният парламент изработва становища с обвързващ за правителството ефект; икономически и валутен съюз и възможността Европейската централна банка да поеме компетенции, запазени за националните банки; участие в общата външна политика и в политиката в областта на сигурността.

Измененията в Конституцията на Република България се налагат и за осигуряване на съответствие между основния закон и приетата в края на 2001 г. Харта за основните права на гражданите на Европейския съюз, а именно: изрично прокламирана конституционна забрана за смъртно наказание; забрана за контрабандния трафик на човешки същества; защита на персоналните данни; увеличаване признаците за изключване на дискриминацията, съответно генетични особености, език, принадлежност към национални малцинства, увреждания и т.н.; усъвършенстване на правото на ефективна съдебна защита и на справедлив процес - формулировката на

чл.47 от Хартата не познава ограниченията на чл. 30 и 31 от нашата Конституция; съответно право на чужденците да придобиват земя.

От усъвършенстване в бъдеще се нуждае и системата от институционални и процедурни конституционни гаранции на основните права, като например създаването на институцията на омбудсмана, възможност в случаите, когато са засегнати основни права на гражданите с неконституционен закон, решението на Конституционния съд да има обратна сила; подобряване на дейността на съдебната система.

Извеждам дискусивно както за юридическите и за политическите среди, така и за обществото ни като цяло кръга от конституционни въпроси по тази проблематика. Въпросите в глава VI на конституционно ниво са следните: имунитет на магистратите; принцип за несменяемост и възможности за търсене на дисциплинарна отговорност при професионална непригодност; мандат за ръководителите на всички нива във всички звена на съдебната система; място и роля на прокуратурата; място и роля на следствието; взаимодействие между министъра на правосъдието и органите на съдебната власт; Висшият съдебен съвет, съответно неговият състав, правомощия и начин на конституиране.

Това са дискусийните въпроси на конституционно ниво в главата “Съдебна власт” от нашата Конституция. Мисля, че това ще бъдат и темите на нашата дискусия днес. Тук няма да си позволя да се съглася с г-н Славов, нашите идеи са обявени още от есента на 2001 г., те са много ясно и точно посочени, не е необходимо пред всички вас да повтарям позициите ни.

Благодаря ви за вниманието! Използвам случая да поздравя всички вас, които няма да видят утре, с професионалния ни празник!

ВОДЕЩ ЙОСИФ ГЕРОН: Така както обяви г-н Славов в началото, по регламент в първата част на днешната кръгла маса сме поканили и предварително са заявили изказвания от отделните власти, от политическите

сили. Засега си позволявам да поканя на трибуната г-н Калин Славов като представител на президентската институция.

КАЛИН СЛАВОВ: Моето изказване е малко непредвидено, тъй като участието ми трябваше да бъде преди всичко информативно. Поради това не мога да си позволя да заема някаква конкретна позиция по тези дебати днес. Като цяло президентът е изключително ангажиран с въпроса и с тематиката и следи отблизо процеса. Нашата институция обаче трябва да бъде крайно внимателна и да бъде балансирана в позициите, които заема. В този смисъл дебатът днес ще бъде полезен и за нас, за да можем да си изработим попълна и правилна позиция и да преценим позицията на всеки един от преките участници в процеса, на всеки, който е пряко ангажиран със съдебната власт. В този смисъл ми се иска да отбележа, че това е една инициатива, която е изключително полезна.

Мисля, че моето изказване трябва да спре дотук. Благодаря.

ВОДЕЩ ЙОСИФ ГЕРОН: Съгласно предварително подадените заявки, каня на трибуната представителя на парламентарната група на Национално движение Симеон Втори г-н Константин Пенчев. Тъй като не е дошъл, позволете ми да дам думата на представителя на парламентарната група на Обединените демократични сили г-жа Екатерина Михайлова.

ЕКАТЕРИНА МИХАЙЛОВА: Уважаеми господин Славов, уважаеми господин министър, уважаеми дами и господа! За мен е удоволствие да участвам днес в тази конференция, защото темите, които се разискват в днешния ден, са теми от актуалния дневен ред на страната ни. Дебатът за мястото на съдебната власт, начинът на конструирането ѝ и ефективността в работата ѝ е един от най-болезнените въпроси. Всички социологически изследвания сочат, че това е може би темата, която събужда най-много чувства сред българските граждани. Усещането за несправедливост се явява именно поради това, че нямаме достатъчно бърз и ефективен съдебен процес. Именно затова и започна този дебат в последните месеци или година, за това

как до подобрим работата на съдебната власт, как да подпомогнем да имаме бърз и ефективен процес и да има справедливост за българските граждани, тоест да получават едно не само бързо, но и качествено и справедливо правораздаване.

Вие знаете много от позициите, които имат Обединените демократични сили. Ние излязохме преди близо година с 24 идеи, които могат да променят България. Част от тези идеи засягаха пряко реформата в съдебната власт. Темите, които поставихме, бяха свързани с имунитета на магистратите, но не само техния, а и на народните представители, въпроса за мандатността на ръководните длъжности в съдебната власт, а също така и темата за несменяемостта. С последното решение на Конституционния съд вече имаме отворена врата за решаване на тези няколко въпроса. Още повече, че преди десетина дни се постигна съгласие между основните политически сили, представени в българския парламент, подписана беше Декларация за основните насоки за реформа на българската съдебна система. Там представителите на всички политически сили сложиха подписите си върху текстовете, свързани с промяна на имунитета, несменяемостта и мандатността. Затова след решението на Конституционния съд парламентът вече е длъжник най-после да сформира парламентарна комисия, която да започне да готви конкретните текстове за промяна на българската Конституция. В обществото се създаде усещането, че такава комисия е създадена в парламента. Истината е, че такава комисия все още няма. И в тази седмица това, което ще направим, е да предложим на парламента да се сформира тази комисия и тя да бъде съставена на паритетен принцип с равен брой участници от всяка политическа сила, тъй като решенията, които тя трябва да вземе и да предложи на парламента, не са решения за обикновено мнозинство. Тук е пълно с юристи, излишно е да обяснявам, че промяната на Конституцията изисква квалифицирано мнозинство и именно затова е нужно

повече политически сили да постигнат съгласие върху тази промяна на основния ни закон.

Разбира се, остава открит въпросът за структурата на съдебната власт. Вие знаете позицията на Обединените демократични сили, че мястото на следствието не е в съдебната власт, за прокуратурата трябва да се търси една междинна формула, в смисъл да не бъде изцяло в съдебната власт. Виждам реакции в залата, но това е нашата позиция. Смятаме, че трябва да има контрол в работата на следствието и прокуратурата, а единственият начин това да се постигне, е да се промени начинът на избор на главния прокурор и мястото на следствието да не бъде в съдебната власт.

В работата на тази комисия, която сега трябва да започне да работи, аз използвам думите, които каза г-н Славов в началото, за да заявя, че ние сме готови да работим заедно и с неправителствения сектор, който работи в тази област, а така също и с представителите на всички звена и всички части на съдебната власт, защото наистина решенията, които ще се вземат, трябва да бъдат погледнати от всички страни, и текстовете, които ще се предложат на парламента за решение за промяна на Конституцията, трябва да бъдат дискутирани много внимателно и в дълбочина, за да постигнем ефекта, който целим.

Така че моят призив в днешния ден е да се направи тази комисия, за да започне тази промяна, а оттам нататък да търсим съгласие в институциите и в политическите сили да направим и по-сериозната крачка за промяна, а именно чрез Велико Народно събрание и след последното решение на Конституционния съд да се стигне до промяна и в структурата на съдебната власт. По-нататък, всичко, което трябва да бъде извършено, е извън конституционните рамки, то е свързано с процесуалните закони. В момента се работи по промяна в Наказателно-процесуалния кодекс, където всички политически сили участваме много активно, за да можем да направим един наистина по-ускорен процес. Предстоят промени и в Гражданско-

процесуалния кодекс. Но тъй като има внесен законопроект за промяна в Закона за съдебната власт, аз искам само да маркирам някои от нашите позиции, ние сме ги изразили публично. Не приемаме новото предложение за промяна в структурата на Висшия съдебен съвет, който дава съотношение четири представители на съда, трима на прокуратурата и трима на следствието. Ние смятаме, че конструирането на Висшия съдебен съвет трябва да остане в стария си вид – шест, три, две, с превес на представителите от съда, каквато явно е била и волята на народните представители от Великото Народно събрание, които още в първия закон, който правят, предвиждат точно това съотношение между отделните части на съдебната власт. Ако този закон влезе за разглеждане в парламента на първо четене без предварителни поправки от страна на правителството, ние там ще отстояваме тази позиция, защото смятаме, че в съдебната власт най-много и на първо място това е съдът.

С това аз приключвам своето изказване, разбира се, отново ще се включа в дискусиите. Благодаря ви много.

ВОДЕЦ ЙОСИФ ГЕРОН: Благодаря на г-жа Михайлова.

По предварително заявените изказвания от представители на парламентарните политически сили сега би трябвало да дам думата на г-жа Татяна Дончева, но нея я няма. Представител на ДПС няма заявено изказване, но ако присъства в залата, бих му дал думата.

След официално заявените представители ще дам думата на депутати, които присъстват и биха желали да вземат отношение по тематиката на кръглата маса.

АЛЕКСАНДЪР АРАБАДЖИЕВ, народен представител от Коалиция за България: Аз съм доволен, че няма да говоря от името на една политическа сила, защото ще си спестим ръкоплясканията. Искам да остана във формата кръгла маса. Във всеки случай ще кажа две думи и за позицията на парламентарната група, към която принадлежа.

Независимо от това, че се изказвам във формат, който ме освобождава от задължението да проявявам някакви формалности, аз искам да поздравя ръководството на Съюза на българските юристи за идеята да проведем тази дискусия. Мисля, че Съюзът на българските юристи е една от структурите на гражданското общество или една от организациите, които в най-голяма степен са подходящи за провеждането на такава дискусия. Защото тя в най-широк смисъл свързва по-голяма част от тези, които присъстваме в тази зала и които в различни качества идваме тук тази сутрин, всъщност се явяваме представители на една общност, която в продължение на 10-12 години говори по тези въпроси. Погледът ми случайно попадна върху Кина Чутуркова, Румен Ненков и други колеги, с които повече от 11 години се познаваме и се срещаме на подобни форуми. Отбелязвам този факт с неудовлетворение.

Уважаеми колеги, дами и господа, 11 години говорим за реформа в съдебната система и отново сме изправени пред една критична ситуация. Това по някакъв начин говори за наш дефицит. Мисля, че нямаме право да мотаем този въпрос, да го търкаляме. Извинявам се, че не се изразявам елегантно.

Ситуацията, в която сега се намираме, по никакъв начин не е нова! Новото след решението на Конституционния съд от онзи ден е, че ние за първи път започнахме да си позволяваме да говорим за решенията на Конституционния съд и да ги критикуваме от гледна точка на тяхната съдържателна страна. И аз намирам това за позитивно, защото то ни учи да наричаме нещата с истинските им имена, да говорим в прав текст и да правим това, което трябва да бъде направено, а не това, което отърва на един или друг, на една или друга институция, на един или друг политически фактор /нямам предвид само политическа сила/.

Искам да ви обърна внимание, че ние продължаваме да използваме думата “реформа”, но се намираме във време, в етап, след като реформата

беше вече обявена за случила се, за състояла се. Съжалявам, че казвам това за пореден път, но искам да ви напомня и едно друго решение на Конституционния съд, което намери резон да потвърди една поредна тогава промяна, всъщност прекратяване на мандата на действащия Висш съдебен съвет и избирането на нов, мотивирайки се с това, че го изисква осъществената реформа. Нека да сме наясно, че имаме проблеми със съдебната власт. И аз ще се върна към началото, нека да говорим за тях открито.

Представители на парламентарната група, към която аз принадлежа, проведоха през миналата седмица срещи с ръководствата на трите звена в съдебната система. Аз присъствах на една от тях, там беше и г-н Славов в качеството му на председател на Върховния административен съд. За пореден път се убедих в нещо, което ние не правим достатъчно – ние не си говорим. Сигурно г-н Славов е готов и тук да го каже, но по-късно, в хода на дискусиата чрез конкретни цифри, че съдебната система работи. И сигурно в това, което той има и може да каже, има много голяма доза истина. Същевременно ние се явяваме в случая представители на една прослойка, която има функцията да изразява обществено мнение или мнение на хората, според което мнение съдебната система не работи. Някъде трябва тези твърдения да се срещнат. Впрочем тази липса на съприкосновение е един от големите проблеми, които трябва да решим, включително и чрез изменения в Конституцията.

Аз не искам да говоря по всички параметри на възможните изменения, още повече, че тук имам привилегията на човек, който участва и в работата на Европейския Конвент за бъдещето на Европа и до голяма степен вече може да се говори на тема как ще изглежда бъдещият конституционен договор и какви изменения могат да бъдат очаквани. Във всеки случай, ако ние, дай Боже, станем членове на Европейския съюз през 2007 г., искам да ви кажа, че това не е толкова далеч и при темповете, с които ние работим и

решаваме въпросите и трупаме политическа зрялост или политическа култура, времето няма да е достатъчно да се подготвим в достатъчна степен да участваме в едно семейство, в което ще има общо пространство на сигурност и правосъдие. Обръщам ви внимание, че проблематиката на правосъдието и вътрешните работи, която е един от стълбовете на сега съществуващата структура на Европейския съюз, до голяма степен ще стане общностна проблематика. Никой от нас не говори, че съдиите след четири години трябва да прилагат общностното право. Както гражданите на Дания трябва да разчитат на качеството на салама или на сиренето, което се прави в която и да е мандра в България, така трябва да се разчита и на правосъдието в тази държава. И никой не говори за това как ще подготвим съдиите до 2007 г. и какво правим за това. В този смисъл аз не съм склонен да отделям факторите, които обуславят необходимостта от сериозна интервенция в това, което наричаме съдебната власт, на външни и вътрешни. Те до голяма степен са едни и същи, само че имат различен източник. А иначе целта им е еднаква.

Казвам всичко това, за да подчертая, че Декларацията на политическите сили от по-миналата седмица, която спомена г-жа Михайлова, не трябва да остане декларация, един документ, който ръководителите на парламентарните групи са се събрали и са подписали заедно с министъра на правосъдието, а трябва много бързо да се превърне в някакви реални действия. На мен ми се струва, че дори и параметрите, които очертава решението на Конституционния съд, дават достатъчно поле за работа по пътя на конституционни изменения, които решават един от основните въпроси на съдебната система. Пак ще кажа, това е въпросът на съприкосновението между съда и обществото и останалите власти, въпросите на демократичния контрол, на това, което наричаме отчетност и отговорност на магистратите. Ние като принадлежащи към съответни политически сили или като депутати в българския парламент трябва ясно да заявим, че тези изменения не целят това в деня, в който те ще влязат в сила

магистратите да чакат пред съдебната палата, за да започнат да ги прехвърлят в затвора. Не става дума за това. В този смисъл магистратите също трябва да ни помогнат и аз се обръщам към Вас в това Ви качество, господин Славов, да дадат сигнали пред обществото какво са готови те да приемат, какво мислят те за нормално. Изработените по този начин промени, за които наистина има съгласие между политическите сили, могат да дадат резултат, който да обезсмисли по-големите промени, въпреки че политическата сила, към която аз принадлежа, поначало счита, че дори и малките промени, частичните изменения и допълнения в Конституцията, са елемент от конституционния ред, елемент от легитимацията на Конституцията, елемент от начина да се проявява уважение към нея.

Така че, колкото и да е недопустимо подобни неща да се правят през година-две, аз мисля, че ние няма нужда дори да чакаме следващата година, за да видим влезлия в сила конституционен договор и да преценяваме тогава какво трябва да променяме във връзка с евентуалното ни членство. Възможно е работата по реализирането на тези изменения, за които Народното събрание има мандат, да бъде предприета още в най-близките дни.

Благодаря ви за вниманието.

ВОДЕЩ ЙОСИФ ГЕРОН: Благодаря и аз на г-н Арабаджиев.

За мен основната цел на днешната кръгла маса е именно да се осъществи тази взаимна чуваемост, колегите юристи, които са депутати, да чуят какво мислят практикуващите юристи от неправителствените организации, които са представени тук, и обратното. Затова няма да се формализираме с предварително заявления ред, така или иначе тази дискуссия има един по-свободен регламент.

От представителите на съдебната власт давам думата на г-н Христо Манчев - заместник-главен прокурор.

ХРИСТО МАНЧЕВ: Уважаеми дами и господа, скъпи колеги! Позволете ми на първо място да поздравя Конституционния съд за конституционносъобразното му решение. Това решение дава възможност на всички, които искат някаква промяна в съдебната власт, за да стане тя ефективна, да се направи. Нееднократно съм подчертавал, че според мен българският законодател е длъжник на съдебната власт. Всички ние магистратите, в една или друга степен, напоследък все по-рядко участваме във всички форуми, където се обсъждат изменения и допълнения на закони, които пряко касаят българската магистратура. Казвам това с болка. Не мога да си позволя да упреквам която и да е политическа сила, но си мисля, че когато се прави някой закон, който има сериозно значение за работата на магистратурата, би следвало в много по-голяма степен да се вслушваме и в мнението и становището на практикуващите юристи. За съжаление, забелязвам, че това напоследък не се прави. Намирам го за неуместно, нецелесъобразно и в разрез с интереса на българското общество.

Поради тази причина, считам, че на първо място няма български магистрат, който да не желае провеждането на една съдебна реформа. На второ място, той като български гражданин, да иска действително непрекъснато да се получават упреци от страна на българските граждани. И на трето място, всеки от нас със скромния си опит да си каже мнението, нищо друго. Това, което ще се оформи като решение, е волята на българския законодател.

Приветствам като юрист приетата декларация от всички политически сили, в която са заложили основните пунктове за съдебната реформа. Апелирам към тях във възможно най-кратки срокове тази декларация да стане факт с приемането на съответните изменения и допълнения в законодателството.

Искам да се спра на три основни момента.

На първо място, решението на Конституционния съд по отношение на структурата на органите на съдебната власт, практически казва - прокуратурата и следствието засега са в съдебната власт. Ако някой иска да промени мястото на тези два органа на съдебната власт, следва да свика Велико Народно събрание. Това е единствената пречка или единствената възможност, да се стигне до Велико Народно събрание, за което, пак повтарям, няма да е по волята на българските магистрати, а на българските политически сили. Ние само прилагаме законите такива, каквито ги приема българският парламент, България е парламентарна република.

На второ място, всичко останало, за което действително получаваме упреци, включително и от представителите на Европейския съюз, свързано с несменяемостта, имунитета и мандатността, има възможност да се промени от обикновено Народно събрание с промяна в Конституцията. Ако има политическа воля и се създаде необходимата организация от политическите сили на България, не виждам пречка това да стане. Необходимо е, трябва да се върви и по този път.

На трето място, това, което мисля, че е необходимо в максимално кратки срокове да се направи, е промяната на законите, които касаят основните принципи, залегнали в декларацията на политическите сили. Имам предвид промените в Наказателно-процесуалния кодекс, Закона за съдебната власт, Гражданско-процесуалния кодекс и Търговския закон. Чуждите инвеститори имат проблеми, които са свързани с нашето търговско право и различните видове производства, свързани с несъстоятелността.

Вторият основен момент е ефективността и бързината на българското наказателно правосъдие. Изцяло подкрепям г-н Славов и колегите, които твърдят, че въпреки всички трудности, българските магистрати работят. Данните за съдилищата могат да ги кажат колегите от съда, аз мога да ви кажа тези, които са за прокуратурата, следствието и провежданото дознание в България. В Наказателно-процесуалния кодекс трябва да се направят

такива промени, които не да обслужват един или друг от органите – разследващи, прокуратура или съд – а да осигурят тяхното взаимодействие и координация. Нееднократно сме заявявали, че трябва да се създаде един орган, който да координира дейността на правозащитните органи. Няма пречка това да бъде включително към Министерството на правосъдието. Необходима е, и аз не виждам какво толкова ни пречи, а и не противоречи на българската Конституция, законодателна промяна. Срокове – за всички! Всички помнете преди 14-15 години, за всяко разследване, което продължава повече от шест месеца, се докладва всяка седмица ходът на разследване. За ненаписан обвинителен акт повече от един месец – същото. За нерешено дело в инструктивния тримесечен срок – също председателят на окръжния съд го следеше. Каква е пречката това нещо да се въведе отново? Не виждам никакви пречки.

На второ място, отговорност за всеки магистрат, който не си изпълнява задълженията не при решаване по същество на даден казус, а по движението на съответното дело или преписка. Не може по десет пъти да се правят съвещания, на които да се дават указания, след което отново да се намират хиляди и хиляди извинения и разследването по едно дело да не приключи.

На трето място, всички ние знаем каква утежнена е процедурата за търсене на дисциплинарна отговорност. Това не е свързано само с имунитета и несменяемостта. Който и да е ръководител дори една минимална забележка като наказание не може да направи. Процедурата е не по-малко от година и половина от проверката за установяване на дисциплинарното нарушение, решението на дисциплинарния състав на Висшия съдебен съвет и съответното обжалване пред Върховния административен съд. Какво е това наказание, което магистратът ще получи след година и половина най-рано? Не говоря за проблемите и разследванията, когато е свързано с искането, и съответно снемането на имунитет. Процедурата с обжалването е две или три

години. За един Стоил Колев от 1999 г. до миналата година продължаваше процедурата, за 48 дена прокурорът приключи разследването и внесе обвинителния акт в Градския съд. Това ли е ефективното правосъдие? Или извършено престъпление в 1993 г., присъдата на Върховния съд с всички инстанции е 2002! Е, каква е целта на наказанието и какво наказание ще определи колежата съдия след осем или десет години, като този човек за този период се предполага, че не е вършил и престъпления.

Опростена процедура за разглеждане на делата. Да, не трябва да се накърняват правата на обвиняемия и на подсъдимия. Но не трябва да се накърнява и общественият интерес. Не може пет-шест хиляди улични бандити да притесняват българския гражданин, да имат по 10-15 висящи дела, непрекъснато да върви някаква процедура по обжалване, включително по процедура, преди изобщо да се постави за решаване по същество едно дело. Пример: шест-седем обвиняеми, всеки един последователно обжалва мярката си за неотклонение, приемаме, че е задържане под стража. Изчаква единият, изчаква вторият, изчаква третият. Кога да работи следователят или дознателят? Че то делото е непрекъснато в съда по мерки за неотклонение. Първа инстанция, втора инстанция – година и половина. Кой е виновен? Съдията? - Не. Има право, задължен е, трябва да се произнесе. Прокурорът? И той не е. Следователят също не е. Кой е виновен? Законът! Затова аз ви моля, ако действително се иска да се прави съдебна реформа, крачка по крачка. Първото е в процесуалните закони, в Закона за съдебната власт. Второ, действително промяна на Конституцията. И на трето място, ако трябва и Велико Народно събрание, което да извърши по-кардиналните промени.

На всички нас, които практикуваме, ни омръзна непрекъснато вината да се стоварва върху българските магистрати, при условие, че от тях не зависи кой знае колко. Във всяка една от нашите институции предполагам, че има колеги, които в една или друга степен са недобросъвестни. Но това са

единици, другите работят. И това личи по непрекъснато увеличаващия се обем на приключените и граждански, и наказателни, дела от съдилищата. Към 1 януари 2000 г. имаше заварени 66 хиляди дознания, разследването по които продължава повече от девет месеца, и 84 хиляди следствия, разследването по които продължава повече от девет месеца. 150 хиляди такива производства! Към края на миналата година в резултат на съвместните усилия на прокуратура, следствие и полиция тази цифра е около 48 хиляди общо за дознание и следствие. Има такива, за които има и обективни причини, но има и такива, които са приключени. Три пъти е намалел броят на тези дела. В 1999 г. в съдилищата са внесени 22 300 обвинителни акта. За миналата година са около 35 хиляди акта плюс 7 хиляди приключени със споразумение или с предложение за административно-наказателна отговорност. 42 хиляди наказателни производства са приключени от прокуратура, следствие и дознание въпреки всички трудности, въпреки непрекъснатата промяна в законодателството.

Аз мисля, че сме длъжници на българските граждани. Както една колежка каза, обективните условия ще ни принудят да направим това, което е нормално за цяла Европа и за целия свят. Не е толкова важно къде е прокуратурата – дали е в съдебната власт или на друго място. В Швейцария прокуратурата беше в изпълнителната власт, от 1 януари 2001 г. мина към съдебната власт. В Италия беше в изпълнителната, мина към съдебната власт. Ако българският законодател реши, че прокуратурата трябва да отиде някъде, да стане отдел в някое министерство, да го направи. Въпросът е да стане ефективна системата. Но трябва да се осигури и независимостта както на разследващия орган, така и на прокурора. Защото този прокурор е единственият орган, който може да предяви и повдигне обвинение срещу когото и да е в съда, никой друг орган няма в света, който може да прави това нещо.

Затова аз апелирам, когато се решават тези въпроси, личното ми мнение е, да се прави на етапи. Но просто нямаме време, обективните условия изискват от нас да предприемем тези стъпки.

Аз също искам да поздравя всички колеги, с които няма да се видим утре, с нашия празник. Благодаря за вниманието.

ВОДЕЩ ЙОСИФ ГЕРОН: Благодаря и аз на г-н Манчев.

Давам думата на г-н Румен Георгиев – заместник директор на Националната следствена служба.

РУМЕН ГЕОРГИЕВ: Уважаеми колеги, много е хубаво, че тъкмо напролет заговаряме за конституции, хубаво е, че нашите деди са приели точно по това време конституцията, когато всичко изглежда по-оптимистично. Аз мисля обаче, че не трябва да ни винят за това, че дебатът трае 11 години. Страхувам се, че докато сме живи и здрави, а нека това да е много години, все ще има дебат за Конституцията – дали е достатъчно хубава или ни пречи с нещо. Моето лично убеждение е, че повечето пречки не са в Конституцията, а най-сигурният начин да разберем кой е прав е наистина тя да бъде изменена. Тогава ще си проличи кой е бил прав и кой – не е. Ако всичко се оправи, ако нещата тръгнат, значи сме намерили точния дефект. Но се страхувам, че не е толкова просто, защото примерно зад думичките, че България е правова държава има много още други неща, които трябва да станат. Страхувам се, че не е достатъчно само да провъзгласим принципа. И за появата на други думички, които ги няма в Конституцията, като поръчкови дела, сега ще станат много актуални покрай местните избори. Ще видим дали 45% или повече ще са обвинените кметове или кандидат-кметове, в което има някаква зависимост, също както връщането на дела преди съдебната ваканция, когато качеството на разследването рязко спада.

И така, аз мисля, че наистина дебатът, който се води, е много сериозен и защото покрай него се видя какво можем да свършим, без да се

оправдаваме с Конституцията. Дълбоко съм убеден, че един от сериозните проблеми е кадровата политика, която не зависи от Конституцията. Конституцията казва, че трябва да имаме високи професионални и нравствени качества. А дали нашата кадрова политика осигурява това на българския народ и на съдебната система, не е конституционен проблем.

Най-важното е да направим промяната в себе си. Първо, да престанем да се спасяваме поединично, защото не само професията на юриста, не само юридическата общност, но много по-важни неща в момента са на кръстопът. Ако бъдем принудени да живеем в общество, което се връща назад към една полицейска държава, към една силна ръка, която да сложи нещата в ред, тогава може да се окаже, че доста големите материални, морални и всякакви жертви, които българският народ понесе през последните години, са били напразни. И ако пак си поставим въпроса кое е по-важно – ситостта или гладът, или свободата на словото и много други неща, за които в момента се питат българите, отговорът също няма да е толкова прост и еднозначен. Но ако ние като гилдия, като юристи не успеем да убедим хората, че работим в тяхна полза, че правовата държава е ценност, че демокрацията е ценност, като това дело загубим, наистина няма да е имало смисъл да се захващаме с това, което сме започнали. Но все пак аз мисля, че нашият отбор дори в сегашния му вид ще успее да се пребори с това предизвикателство и че ще срещаме още дълги години Деня на Конституцията и юриста с открити лица.

Благодаря за вниманието.

ВОДЕЩ ЙОСИФ ГЕРОН: Благодаря на г-н Георгиев. Той засегна една много важна тема, която бих желал да анонсирам – че Съюзът на юристите в България подготвя втора кръгла маса, която ще се проведе през май, с тематика “Професионализъм, морал и етика в юридическите професии”, която ще е едно естествено продължение. Защото наистина за никаква съдебна реформа не можем да говорим, без да обсъдим и въпросите

за моралните кодекси, контрола, професионализма и морала в нашата професия.

С удоволствие съобщавам, че току-що след заседание в Конституционния съд сред нас са вече колегите Васил Гоцев и Димитър Гочев – съдии от Конституционния съд.

Има думата г-н Румен Ненков.

РУМЕН НЕНКОВ: На мен ми е много трудно да говоря след такива изразителни оратори, които говориха преди мен. Затова ще се постарая да бъда съвсем кратък. Няма да говоря за Наказателно-процесуалния кодекс, където се счита, че съм специалист, нито разполагам със статистика, за да развивам една или друга теза кой колко работи. Надявам се, че в края на краищата тази единна информационна система ще бъде изградена и ще стане ясно къде става забавянето в развитието на процеса.

Искам с вас, уважаеми колеги, да споделя само едно нещо лично. Аз съм дълбоко убеден за себе си, че ако се реши проблемът с Конституцията, нещата няма да се решат кардинално, абсолютно съм съгласен с Румен Георгиев. Но искам да кажа, че доколкото съдът заема някакво централно място в съществуващата съдебна система, която все още се нарича съдебна, и доколкото той е призван да бъде някакво олицетворение, да отговаря на чувството на хората за справедливост, съществуващият модел, наречен съдебна система, ще бъде пречка дълги години напред съдът действително да има някакъв сериозен обществен авторитет. И ще ви кажа защо това е така. Защото конституционният модел, така както е конституиран, размива отговорностите. За обществото не е ясно кой за какво носи отговорност. Ако отворите вестниците, ще видите, че се вменява в отговорност на съда състоянието на престъпността в страната. Съдът не се третира като правораздавателен орган, като разрешаващ спорове орган, а като един орган, който едва ли не в едно едноинстанционно производство трябва да реши проблемите с престъпността. Аз нямам нищо против следователите и

прокурорите да имат статута на магистрати, както в редица други държави. Но в редица други държави те, макар и да имат статута на независими магистрати, ползвайки се с този статут, който има и съдията, не се администрират под един и същи похлупак в кадрово и във финансово отношение. Може би е безпредметно да поставям този въпрос сега, тъй като с решението на Конституционния съд, което беше предвидимо, защото някои конституционни съдии обичат предварително да изказват становището си, го приемам като един факт.

Искам да продължа това, което каза Александър Арабаджиев. Действително 11 години, откакто е приета Конституцията, непрекъснато говорим, участваме в различни говорилни. И аз за съжаление вече се срамувам, че участвам в тези говорилни. Ние доказахме, че основният враг на българите са самите българи. 11 години правим някаква реформа и нищо не извеждаме докрай. Защо е така? Защото както решения, така и законодателни актове се приемат с оглед нуждите на политическия момент, да не кажа и нещо по-силно, с оглед необходимостта да се обслужат конкретни корпоративни интереси или интересите на един-единствен човек. Докато този манталитет, който дълбоко е вграден в нас може би от предишните времена, не се изкорени, аз не очаквам нищо позитивно. Но все пак, приемайки като факт решението на Конституционния съд, на мен ми се струва, че едно обикновено Народно събрание би могло да направи поне три неща в рамките на решението на Конституционния съд.

Първото нещо е да се ограничи несменяемостта чрез създаването на импийчмънт, производство по отзоваване на магистрати, които уронват престижа на съдебната власт или просто не си изпълняват задълженията. Това е първото нещо, което може да стане чрез изменение в Конституцията и то от обикновено Народно събрание. Прочетох сега решението на Конституционния съд, такава възможност е предвидена.

Второто нещо, което може да се направи, е да се създаде възможност за лицата, които губят имунитета си, да може Висшият съдебен съвет да определя независими прокурори, които да ги разследват, ако извършат престъпления. Искам да кажа, че и сега действащата Конституция не предопределя пирамидалната структура на прокуратурата и не предвижда, че отговорността трябва да се сведе до отговорността на едно-единствено лице. Доколкото бегло се запознах с мотивите на решението на Конституционния съд, по този въпрос няма пречка също да се направи нещо от обикновено Народно събрание.

И на последно място – може би това няма да стане, това е една идея, която съм споделял с колеги от Върховния касационен съд – е, че ней-сетне може едно парламентарно мнозинство, за да тушира политическия натиск върху съдебната система, да приеме, че квотата на Народното събрание във Висшия съдебен съвет ще се определя с квалифицирано мнозинство. Това също е възможно.

И понеже друго не се сещам, оставам с оптимизъм на поредния 16 април.

ВОДЕЩ ЙОСИФ ГЕРОН: Благодаря на г-н Ненков. Позволявам си да дам думата на г-н Васил Гоцев.

ВАСИЛ ГОЦЕВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги! Аз не станах, за да обяснявам решението, то е написано, който не го е прочел, ще го прочете, макар че критики по него бяха отправени още преди да бъде прочетено.

Искам да кажа няколко думи за така наречената съдебна реформа и промени в Конституцията.

Първо, какво е реформа? Днес слушах по радиото и много ми хареса това, което говори Владо, като каза какво е реформа. Реформа не е това дали ще накараш Висшия съдебен съвет да избира срочно или безсрочно председателите на съдилищата. Реформа не са тези неща, които бяха

отменени от Конституционния съд. Реформа е да въведеш трите инстанции – това стана. Реформа е да въведеш Върховния административен съд – това стана. Реформа е да предадеш повече от 70% от наказателните дела за полицейско разследване – това стана. Реформа е да девоенизираш затворите – това стана. Реформа е да вкараш във всеки затвор параклис, да назначиш свещеник и да платиш на всеки свещенослужител от всяко вероизповедание, ако желаят хората да отидат при него. Всичко това е реформа. Реформа е и в това да махнеш условието главният прокурор наистина да бъде всемогъщ и да го направиш част от съдебната система, както е по конституция – прокурор на касационния съд, прокурор към градския съд и пр. Това е реформа. Но тя не стига. Реформа е също така да въведеш бързите производства по граждански дела. Аз трябва да ви кажа, че не са много колегите, които знаят, че ако е заверен нотариално подписът под един договор на техния клиент, той ще получи изпълнителен лист веднага и няма да може да се съди. Реформа са бързите производства по гражданския процес. Това обаче не стига.

Когато се въвеждаше триинстанционното производство, имаше две тези. Едната беше тезата, подкрепяна от проф. Сталев, че трябва да се въведе австрийската система, в която може да се решава по същество. Другата беше тезата на върховните съдии, че трябва да се въведе френската система на касационния съд. От тези, които участваха, никой не беше видял какво е касационно производство, освен Живко Сталев и колегата Тодор Стоилов. Но надделя становището на Върховния касационен съд. В един момент в някои европейски страни /Холандия/ се заговори, че трябва в някаква степен да се върнат към двуинстанционно производство. Но не трябва да се забравя, че връщането към двуинстанционно производство, каквото имаме в миналото, предполагаше прегледа по реда на надзора. А ако ние си спомним, че при прегледа по реда на надзора оставаше една година висящ спорът, защото до една година може да се внесе предложение, да видим кое ще бъде

по-бързо и кое ще бъде по-бавно. Не взимам становище и по никакво решение няма да взема становище от момента, в който съм в Конституционния съд. Казвам само фактите, а вие ще преценявате.

Бързината на производството. Аз искам да ви кажа, че аз съм от тези, които смятат, че съдиите, прокурорите и следователите си вършат работата. И си я вършат не по-зле отколкото в която и да било европейска страна, в Съединените щати не познавам практиката. Защо говоря това? Защото бившият министър на правосъдието на Испания, която сега е председател на Конституционния съд г-жа Мари Скал, се обърна и каза пред журналистите /някои от тях сега са тук/: Вие говорите, че вашето правосъдие е бавно. Боже, дано може нашето правосъдие да стане толкова бавно, колкото е Вашето!

Да видим Италия. Кога започна процесът “Андреоти” – в 1993 година. Да сте чули да е свършил? Ами Берлускони – министър-председател на Италия – свършило ли е делото му? А кои са тези важни обществени дела при нас, които не са свършили толкова време, и коя е причината за това? Ако беше тук колегата Григоров, щеше да ви каже колко зали има на разположение Върховният касационен съд и колко дела има и колко съдии има. Е как да ги решат, ми кажете! Едно време, извинявайте, само в тоалетните не се гледаха дела. Ами това не беше нормално. С колко зали и с колко съдии разполага Градският съд? Като видях справката колко дела гледат върховните съдии, не говоря за справката на Градския съд, защото са затрупани с дела, аз трябва да ви кажа, че това са хора, които работят най-самоотвержено в държавата и упреците към които откъдето и да идват, за мен са неоснователни. И сега дайте да реформираме системата по този начин, че да накараме адвокатите да станат призовкари! Докато преди няколко години ние въведохме, че първото призоваване е достатъчно за първа инстанция. Какво пречи този текст да се разшири и за втора инстанция? Какво пречи да се включат повече граждански производства в бързите производства? Аз трябва да ви кажа, че тогава тези, които

изработиха измененията в Гражданския процесуален кодекс, бяха предимно съдии и взеха онова, което е в Закона за гражданско съдопроизводство. Впоследствие се включи нещо повече.

Какво пречи да се реформира Наказателно-процесуалния кодекс така, че да вървят по-бързо делата? Пречи едно нещо и аз това нещо съм го казвал на всички хора – пречи конвенцията, която казва, че могат да те задържат само 48 часа. Тук е колегата Гочев, който е бил съдия в Страсбург толкова години, тук е и Арабаджиев, който е бил в комисията. Обаче аз питам кога е направена Европейската конвенция? Когато се писа Европейската конвенция, имаше ли го Бен Ладен и Ал Кайда? Имаше ли тази глобализация в тероризма, която я има сега? И ако при тази глобализация на тероризма не се отчете, че Европейската конвенция за защита на правата трябва да претърпи някаква корекция, няма как да не ходят делата в Страсбург, поне дотогава, докогато държавата няма достатъчно пари да направи повече зали, да назначи повече съдии. Аз не упреквам държавата, че не го е направила, защото знам, че няма пари. Триста дела е решила една гражданска съдийка миналата година. Ами как се написват триста касационни дела?

Така че, когато става въпрос за съдебната реформа, не трябва да се изменя Конституцията дори от обикновено Народно събрание. Изискват се промени в материалното състояние на съдиите, прокурорите и следователите, изисква се квалификация на тези от полицията, които правят разследването. Защото когато се въведе полицейското разследване, първата ми идея беше да се направи един семинар, за да се обучат хиляда души. Казаха ми, че то вече е направено. И аз повярвах. По-късно един министър даде разрешение на 12 хиляди души да правят разследване. Е може ли да има 12 хиляди души компетентни за това? Не зная в момента, министър Станков ще каже, дали са започнали да се квалифицират за разследване. Не 12 хиляди, 1500 души са достатъчни. А те навремето освободиха много следователи, които можеше да го правят.

Какво още може да се направи все в реформата? Може да се създаде специализирана прокуратура антимафия, такава каквата има в Италия и която, уважаеми колеги, се справи с престъпността, с основната престъпност на мафията в Италия. Пречи ли ни в Конституцията да направим една специализирана прокуратура? Възстанови се Националната следствена служба. Добре, да има към нея и един специализиран отдел, който да се занимава с най-тежките престъпления. Ако се направиха бързите производства по наказателни дела, то беше да се разтовари следствието. Следствието наистина трябва да бъде разтоварено.

Всички знаете, няма защо да повтарям, какво още може да се направи – връщането на делата и пр. Ами решителната клетва по граждански дела? Едно време плашеше думата “клетва”, че е обет пред Бога. Но аз ще ви кажа, че като адвокат в пернишките села, където още от римско време имаше пренасяне на пръст, като им кажех “взemi пренеси пръст по границата да видиш къде е”, в противоречие на всички свидетели, които са в негова полза, този, който твърдеше, че границата е тук, не смееше да пренесе пръст, защото пернишкият обичай казва, че на пръст ще стане. Така че аз съм за въвеждането на решителната клетва. Ето и това може да се направи без изменение на Конституцията.

Да видим големите пречки, които създаде решението на Конституционния съд.

Първото, което се прокрадва, че конституционните съдии са имали политически пристрастия. Към кого са пристрастията? Към БСП? Ами колегата Арабаджиев е категоричен противник на това решение и е един от най-достоините наши конституционни съдии и един човек, който дълго време беше в Страсбург. Но не по-малко достоен човек е Корнезов, който е бил съдия цял живот, който също така беше конституционен съдия и който каза, аз го чух с ушите си, по телевизията: друго решение не можеше да бъде, защото това отговаря на Конституцията.

Следователно мненията в БСП са раздвоени, не може да се каже, че сме искали да услужим на Социалистическата партия.

Другата политическа сила – СДС. Госпожа Михайлова сега ще стане и сигурно остро ще критикува решението. Тя така разсъждава като юрист. Господин Арабаджиев, с който сега споделих мнение, е по-въздържан. А бившият председател на Народното събрание, който пред всички вас се е явявал като адвокат и за който едва ли има спор, че е между най-добрите юристи в страната, г-н Соколов, казва: това е точното решение!

Да отидем в НДСВ. Всички от НДСВ, за съжаление, от председателя на Народното събрание през министри и ръководител на парламентарната група, направиха нещо, което не направи достойния министър-председател със своето достолепие. Той каза: решенията на Конституционния съд са решения, да не се коментират и да се изпълняват! Няма случай досега някой министър-председател или някой председател на Народното събрание да е казал, че решението на Конституционния съд е незаконно, решението на Конституционния съд е противоконституционно. Нещо, което пък показва непрочитане на член 21, ал. 5 от Конституцията. То ще се промени! И забележете нещо много странно – то ще се промени, като се подменят няколко души от Конституционния съд. Добре, ама тези няколко души кому ще искат да услужат, като всички в общественото пространство са раздвоени по този въпрос? Или има някаква скрита под масата политическа сила, която влияе на Конституционния съд, която казва: така направете и като излезе това решение, ще направи Велико Народно събрание, ще спечели изборите и ще започне да управлява България.

Вижте, римляните са били умни хора: *Sine ira et studio* – Без гняв и пристрастие. Всеки от нас има своите мнения и пристрастия.

Когато ми се възложи това дело, аз мислех, че държавното устройство, това са държавните институции. А и всеки един юрист така го вижда. Добре, но като започнах да чета, а прочетох всичко, което пишеше,

видях, че държавното устройство е територия, федерация или унитарна държава. Държавно управление – теорията е раздвоена. Един човек, когото аз дълбоко уважавам, колегата проф. Стефан Стойчев, много аргументирано каза това, което решението на Конституционния съд направи. Това – казва той – представлява държавното управление, то трябва да се променя с Велико Народно събрание. Добре, ама други казват друго. Госпожа Емилия Друмева е категорична, че само република или монархия е държавното управление. Внукът Баламезов употребява даже една много тежка дума: само този, който не разбира от право, може да твърди, че държавно управление е различно от монархия или република. Неговият дядо, именитият Баламезов, казва: няма критерии, няма единомислия и каквото и да се каже, зависи от школата, която го казва. Да отидем към Народното събрание. В Народното събрание са били така раздвоени мненията, че накрая, непосредствено преди гласуването, един народен представител, който не е юрист, е казал: никой от нас не разбира вие юристите за какво спорите, но има Конституционен съд, той ще го реши. Е добре, Конституционният съд го реши.

Упрекът към Конституционния съд е защо той е казал какво трябва да прави бъдещо Велико или сегашното обикновено Народно събрание. Прочетете решението, няма такова нещо. Една от малкото страни в Европа, според Конституцията на която може да се тълкува конституция от Конституционния съд, е България. А това е най-важното правомощие. И заради това правомощие е даден високият ранг на конституционните съдии, всеки един от нас има ранга на председател на Народното събрание, защото има право да тълкува Конституцията. И тук не става въпрос, че е казано вие направете това или това, а се пита какво означават тези два изрази “управление” и “устройство”. Конституционния съд казва: означава това и това, еди-кое си влиза в управлението, еди-кое – в устройството.

Да се върнем на реформата. Всички смятат за много важен имунитетът. Вижте какво, за три години и половина, когато бях там, два

пъти са поискали сваляне на имунитета и той беше свален. Кога Висшият съдебен съвет, като види престъпление, няма да свали имунитета? Добре, лошо впечатление прави, никъде го няма, няма пречка, защото няма да се наруши балансът между институциите, ако имунитетът се ограничи - и на депутатите, и на конституционните съдии, и на съдиите до онова, което правят в изпълнение на своята работа.

Несменяемостта. Това е важно. И това при една реформа трябва да стане. Но това не значи, че съдиите трябва да станат зависими. Имаше един такъв пример. Една съдийка заминава в отпуск в Съединените щати, минава срокът на командировката, тя не се връща, връща се 360 дни по-късно, без да има отпуск. През това време получава заплата си, тя е съдия, не може да не я получи. Пет дена съдийства и на другата сутрин пак заминава. И пак я няма 360 дни. Такива неща трябва да се избегнат. Да не ви занимавам с един прокурор в Ихтиман какви безобразия е вършил.

Трябва да се въведе възможност, без да се засегне независимостта на съдиите, без да се засегне тяхната несменяемост, да има критерии, при които, когато стане несъвместимо положението, което заемат, с морала или професионалните ангажменти, които изпълняват, да могат да бъдат сменени.

Още нещо. Говори се за прокуратурата и най-куриозното е, че тук всички медии казват, че решението бетонира главния прокурор. Защо не кажат, че сме разширили пълномощията на президента? Конституционният съд, като дава примери какво може да представлява изменение, е, че на президента може да му се даде законодателна инициатива. Защо не кажат, че бетонираме административния съд, че не може да бъде премахнат? А сигурни ли сте, колеги, че някога някое мнозинство, на което този съд много пречи, няма да му каже: хайде без административен съд, касационният съд ще го прави. Особено, ако касационният съд има такъв състав, който харесва на това мнозинство. И ще стигнем до времето на Стефан Стамболов, който

пише на председателя на административния съд тогава: ”Да не ми се бъркате в моите работи, защото дяволите ви взимат!” И отдолу се е подписал.

Защо не кажат, че ние сме отнели възможността да се намалява мандатът на председателя на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд? Много решения напоследък отменял! Ами какво пречи, той има седемгодишен мандат. Веднага изменяш Конституцията, ако имаш мнозинството. Сега цялата тази дискусия е празна, защото няма такава възможност да се създаде такова мнозинство. Но може да се каже: сменяме мандата на три години. И докато мандатът е още на това народно събрание, се слага удобен човек.

В 1991 г., когато се създава тази Конституция, се поставят основите на една нова държава. 88% са гласували за Великото Народно събрание. И парламентът, на някои се харесва, на други – не, беше избран. Този парламент създаде институциите на една държава, за да не могат да бъдат променяни от всяко едно мнозинство.

Кой казва, че е всемогъщ главният прокурор? Има ли акт на прокуратурата, който акт да не може да се обжалва пред съд? Има ли възможност главният прокурор да назначи един прокурор в която и да било степен, без да мине през Висшия съдебен съвет? Няма. Колко главни прокурори извършиха тежко престъпление, за да им се вземе имунитетът? Аз ви питам, ако главният прокурор извърши убийство, има ли конституционна пречка според вас прокурорът на касационната прокуратура да иска имунитета му?

Всичко друго, което се говори, е настроения, но в никакъв случай от политически пристрастия, защото самите политици са раздвоени по този въпрос. Така че, без да искам да казвам, че решението е правилно, защото решението е постановено, то трябва да се изпълнява, искам да предпазя тези, които не са чели решението на Конституционния съд, или тези, които го четат поради личното недолюбване на някой от състава на съдебната

йерархия, да видят, че не Конституцията е пречка за това. А тези работи, които не представляват част от държавното устройство, няма никаква пречка да не се променят, стига мнозинството да има 160 души, за да ги промени. Дай Боже, да има и това ще бъде добре, но няма да бъде добре, ако всяко мнозинство може да прави каквото иска с държавните институции. Държавните институции изобщо, не само съдебната система. Аз пак повтарям, категоричен противник съм на онова, което се насажда в обществото, че съдиите са негодни, че прокурорите и съдиите са корумпирани. Корупция има навсякъде и във всички, но ако корупцията е по-малко от другаде, а аз съм дълбоко убеден, че в съдебната система тя е по-малко, защото там се изгражда един морал. Аз не съм съдия сега, ние сме извън съдебната система, но трябва да ви кажа, че начинът ми на мислене е променен за тези три години, откакто съм в Конституционния съд.

Много дълго говорих, извинявайте!

ВОДЕЩ ЙОСИФ ГЕРОН: Благодаря на г-н Гоцев.

15 минути почивка.

/След почивката./

ВОДЕЩ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Продължавам с председателството на кръглата маса, както г-н Славов обяви в началото. Съжалявам за недоразумението, което може би се получи с предварителните заявки за изказвания. От страна на организаторите идеята действително беше да нямаме определен дневен ред или теми, именно с цел да стимулираме една непосредствена дискусия, един свободен разговор. Така наречените заявки за изказвания бяха наистина потвърдени в предварителни разговори с представители на основните политически сили. И тъй като до почивката не

изчерпихме тази част от дневния ред, сега продължаваме с изказване на г-жа Татяна Дончева от Коалиция за България.

ТАТЯНА ДОНЧЕВА: Уважаеми колеги, проблемът за работата на съдебната система отдавна не е работа на самата система, независимо че тя проявява изключително здрав характер и склонност да се защитава в положение на кръгова отбрана. Може би в първите години това беше позитивно. Мисля обаче, че в последните години е крайно негативно.

Има три групи фактори, които изваждат на обществен фокус преструктурирането на съдебната система. Казвам го точно така: преструктурирането. Въпреки решението на Конституционния съд. И искам да вметна едно изречение. Ако някой брани решението си с довода, че то не бива да бъде коментирано, означава, че сам съзира слабостите. Когато едно решение е качествено и на равнище, най-голямата му сила е да бъде коментирано. Защото няма по-голямо убеждаване на общественото мнение от аргументите, съдържащи се в едно решение. Когато кажете “няма да коментираме, забранено е да се коментира”, а още по-малко когато Конституционният съд спре да пише мотиви, което се наблюдава напоследък в няколко от решенията, това вече е изключително голяма тревога, която засяга цялото общество. Съдебната система стана фактор на нестабилност, по моему преди десетина години, и тази нестабилност вместо да се преодолява, се задълбочава.

Един известен наш юрист, проф. Живко Миланов, каза на едно от обсъжданията: “Сега си давам сметка аз, който съм един от идейните вдъхновители на някои от конституционните решения, че съдебната система на България беше разсипана преди десет години, когато започна големият ѝ грабеж и тя беше разсипана точно за това.” Това съвсем не означава, че всички магистрати, или преимуществено магистратите, са некадърни, корумпирани и негодни за тази работа. Това е още по-страшно, защото ако имаш негодници, ще ги смениш с годни хора, това ти решава проблема. Но

когато си вкарал в тази мелачка цели поколения юристи, които са добросъвестни, съзнателни и съвсем не с лоши професионални умения, това вече касае деморализацията на нацията.

За мен решението на Конституционния съд съдържа един много голям недостатък в политически план. В юридически план да го коментират юристите. Ще ви кажа само два-три фрагмента. В политически план то насажда на гражданите безсилието на властта да се справи с един проблем, който се признава от всички. И това е, че обществото и държавата са на колене пред престъпността и подозрението, че престъпността е част от правосъдието, че се раздава правосъдие от името на престъпността срещу беззащитните граждани, е най-ужасяващо. Дали ще се съберем тук под егидата на Съюза на юристите, за да кажем, че се харесваме, взаимно се ценим и уважаваме, това няма никакво значение.

Затова аз смятам, че трябва да положим известни усилия, вместо да браним феодална съдебна власт като някакви хора, които незаслужено биват обругавани, оплюти, непризнавани и т.н., е по-добре да видим, че реално поради субективни причини, поради обективни причини, поради конструктивни недостатъци, или поради недостатъци в законите, или поради хиляди други неща това в момента е проблем номер едно на държавата. От съществени корекции в работата на тази система и най-вече в продукта ѝ – не в усилията ѝ, не в старанието ѝ, не даже в съзнателността на всеки магистрат, а в крайния продукт е просперитетът на държавата оттук нататък. Обективните обстоятелства ни притискат.

Второто, което ни притиска, са българските граждани. Убеждението, че в държавата няма оправия и че всичко, което им се поднася, са адвокатски тарикатлъци, никога не е свършило работа на никой политик в никое време. Когато цитираме Стефан Стамболов, горе-долу трябва да си направим аналогия с обстоятелствата, в които той е работил, и да видим, че има нещо, което едва ли е неуважение към правото, реда и държавността, което го е

накарало да каже: Баста! Дайте да видим как решаваме проблема. Проблемът не е казуистичен, той е житейски, живият живот ни го навира в очите.

И третата група фактори, която е изключително значима, е международният натиск. Аз бях в Брюксел на разговори по главата “Правосъдие и вътрешни работи” и питах комисарката, която води преговори за затваряне на главата: кажете ми какви са вашите изисквания, какво искате като структура на системата, като резултати, като връзка с другите неща. За тези хора е ясно следното: те са дали последен шанс на правителството, когато е дало въпросната програма миналата есен за реформи в правораздаването, одобрили са я и са казали: добре, ако вие можете да я направите, ще напреднем в преговорите съществено. Когато Конституционният съд е отхвърлил всички тези промени, за тях е ясно и те ни го заявиха недвусмислено, че те нямат да напишат предписание на България във връзка с главата, че трябва да се променя Конституцията. Но за тях е ясно, че щом това е решението на Конституционния съд по тези въпроси, при тази Конституция, значи няма друг изход. Сега преговорите по главата са блокирани. Ако всичко в живота беше толкова просто и ясно и можеше като една математическа задача да се сметне с две и две четири, щяхме да го направим. Значи очевидно Конституцията има едно развитие, за което вероятно създателите ѝ не са мислили. И това касае не само прокуратурата и развитието ѝ като свръхцентрализирана институция. Защото ние в момента имаме един абсурд и аз ви го казвам като бивш прокурор. Беше централизирана институцията, можеше да ме уволни главният прокурор по всяко време, но никога не можеше висшестоящ прокурор да дойде да ми каже как да си решавам преписката! Може да ми я отмени, но в определени рамки. Сега ние имаме независимост на прокуратурата и пълна зависимост на прокурорите!

ХРИСТО МАНЧЕВ: Лъжа!

Какво, не сте съгласен, г-н Манчев? Вие си го твърдете, но го твърдете на профсъюзно събрание, не на мен! Защото аз пък по щастливо стечение на обстоятелствата в момента не си изкарвам хляба от прокуратурата.

Другото, което е проблем, не е просто бързината и ефективността сам по себе си. Той може да се реши, като повишиш квалификацията на хората, които работят, ускориш им бързината, организираш по друг начин работата им и накрая покажеш по-голяма ефективност. Не е! Вие знаете, че правосъдието се използва за бизнес интереси и това не е класическият граждански процес, в който две фирми спорят за нещо. Наказателният процес се използва за бизнес интереси! Има дела, които стоят на трупчета от месеци, даже от години. Има неоснователно образувани дела, които по десет години не са приключени. Защото е много ценно да имаш някакви ужким значими за обществото хора, които да държиш с мерки за неотклонение, да идват да се покланят всеки път и да нямаш нищо по делата.

Всичко това, когато се даде такъв тон, започва да се репродуцира по веригата. И не отричайте проблема, това е един от най-ужасяващите проблеми на сегашната система – една твърде голяма зависимост между бизнес интересите на България и правосъдието на България. Защо се правим, че не знаем, че има подкупи по дела, има магистрати, които са на служба в частни организации! И това не се отнася само за прокуратурата, отнася се за съда, отнася се и за следствието. Не говоря, че всички са такива, дума да не става. Има колеги, които работят съвестно и съзнателно, но си има организации от горе до долу за това как се разпределят дела, на кои определени състави се дават, на кои прокурори, кое, как и защо. Но това се знае не само в адвокатските среди, знае се в средите на клиентите.

Третата група проблеми, свързана с политическия натиск. Не е проблемът в едно дело, в което една политическа сила – БСП, СДС, НДСВ, няма значение, имала интереси, натискала прокурора, следователя и съда.

Ходатайства в правосъдието е имало, има и ще има по всякакви времена. Въпросът е обаче, че в българското правосъдие една политическа сила персонално подреди 15 магистрати, които вече си организираха собствен дюкян от тая работа. И това не от сега. Добре, как го решаваме този въпрос? Да не би някой да има илюзия, че тези хора ще си пуснат завладените капии, власт, влияние, възможности? Това няма да стане посмъртно, това никъде и никога не е ставало. Ама нали се поставяме и в положението на онези няколко хиляди души, които работят там. Те или трябва да станат част от тази система, да се адаптират към тези правила, за да оцелеят, да могат да работят там или трябва да напуснат. Къде да напуснат? Това не е 1990 г., когато можеше да се прави адвокатски бизнес с правенето на фирми, не е времето на доходоносната нотариална работа, голямата част от едрите структури, дето плащаха сериозни заплати, приключиха и там вече има съвсем други правила и норми. Има 4-5% добре платени адвокати и 30-40%, които изкарват прилични доходи, но има един много сериозен процент адвокати, които сами си знаят как изкарват. Ние сме упражнили икономическа принуда върху огромна част от адвокатския корпус, принуда на началниците и всякаква друга принуда.

И как искаме да преодолеем тези неща?

Първо, страх ни е да ги кажем на глас, за да не се излагаме пред чужденците. Не ги казваме на глас. И какво предлагаме? Да ги решим с имунитет, несменяемост и мандатност. Кой ще преценява тези неща? Хората, които са част от системата, за която ви говоря и която знаете, че е такава? Че как ще ги преценят? Ако си в нашата комбина и в нашия отбор, ще останеш, ако не си – пътя! Между другото, това не е проблем, който се стоварва само на България и България не е единствената страна, която го решава, има много други страни, които са го решавали. Има наистина и чужди консултанти и други фактори, които са се включили за преодоляването му. Но ние според мен трябва да се обединим около проблемите. Ако някой

смята, че аз ви говоря неща, които са крайни, които са измислени, изсмукани от пръстите, обобщени от две-три дела, разбира се, аз бих могла да приема и други проблеми на системата, но ако се обединим около проблемите, те трябва да ни водят към решенията. Ако решенията не могат да се направят с леки мерки, които се предлагат от част от магистратурата – за пореден път да променим процесуалните закони. Ами да, десет години шест месеца увеличавахме правата на прокурора до хиперправа, останалите шест месеца му ги взехме всичките и ги сведохме до прокурор и секретарка. Следващите шест месеца направихме със съда еди-какво си, после разсипахме следствените служби, после направихме Националната следствена служба нещо измислено, на което главният прокурор не е дал и две дела, после направихме нещо друго. Такива упражнения могат да се правят до безкрайност. Но ефектът от цялата работа е никакъв. И за мен като човек, който има отношение към правосъдието, имал е друго разбиране за разделение на властите години наред, не мога да скрия от вас, в последните една-две години ми се наложи да се замисля дали правилно разбирам това разделение на властите.

В нашата Конституция няма взаимно възпиране между трите власти, върху съдебната система такива механизми няма. Дълго време ние смятахме, че всякакви такива механизми са израз на политическо въздействие върху системата. Но според мен това вече трябва малко от малко да го осмислим дали е така. Защото изпадаме в параграф 22 – отива държавата в чужбина, там ѝ казват, че съдебната ѝ система просто не става за нищо; връщаме се тук, магистратите казват: Какво искате да видите, колко дълго си решаваме делата? - Я вижте делото на Берлускони, десет години! Колко ненаписани дела имаме? - Това е правото на всеки съдия да си пише когато иска.

Така очевидно няма да стане. И без конституционна промяна тази част от конструкцията не може да бъде пипната, а пък трябва да бъде! Има интерес и този, който управлява, и този, който е в опозиция, и този, който не

е дошъл още в парламента, както и съдебната система, от една екзактна работа. Знаем страха на голямата част от колегите, те смятат, че ако са в изпълнителната власт, пак ще започне една политическа чистка. Но политическата чистка може да започне и като стоите в независимата съдебна система и няма никой началник на главния ви началник, който може да ви направи на луди. Което между другото е факт в момента. Аз даже не смятам, че трябва някой да се записва в списъка на БСП, на СДС или на някой друг, защото десет години общо взето всички те правят флик флаци според възможностите и влиянието на политическите сили.

Ние не можем да решим и бизнес интересите. Представете си, че една прокуратура е в изпълнителната власт и всеки петък може всеки да ви пита защо след изтичане на срока делово ви не е приключено, къде го държите шест месеца, защо сте го образували неоснователно и т.н. И ако пък вашият министър ви разпореди нещо, което е против закона, министърът да носи отговорност. Той има повече публичност в тази работа, повече обществени механизми за контрол върху тази дейност. Успоредно с това, разбира се, трябва да се види, ако тази институция минава в изпълнителната власт, къде отиват органите по разследване. Не може и двете според мен да се комбинират в една. Но аз не бих искала днес да навлизам в такива детайли, защото това е един много дълъг разговор, той зависи от две неща. Едното е дали ще се разберем, че тръгвайки от проблемите, които има системата, им търсим решенията и ги търсим заедно с пълното съзнание, че имаме общия интерес да намерим това решение. И ако това решение е в рамките на сегашната Конституция, реализираме го, ако не – правим си сметка. Но това, което правим в момента, е да използваме една адвокатска комбинация, за да изземем на парламента една учредителна власт. Това, което е казал Конституционният съд, е какви промени може да прави Народното събрание. Откъде взема Конституционният съд тези правомощия да каже на обикновеното Народно събрание какви правомощия има? Извън

Конституцията при това! Това е използване на тълкувателни правомощия извън замисъла на Конституцията. Маргарет Тачър го дава като класическа формулировка. Има време – казва тя – когато съдиите изземат власт от законодателния орган, от народа и парламента, поради което политиците трябва да направят обратното и да приведат нещата в някакъв разумен вид.

Ако прочетем решението, което ужим е за съдебната система и ужим главният прокурор го е задавал за съдебната система, ще видим: “Недопустимо е обикновено Народно събрание да направи промяна в определените от Конституцията организации, функция, статут на основните конституционни органи и баланса между тях.” Ами че де факто цялото държавно устройство е вкарано вътре! Всички органи, които са изброени, и това, което вие предписвате на Народното събрание, никой не ви дава право да го предписвате. Конституцията не ви го дава. Това, което вие сте направили, означава разбиране, че Конституцията ви го дава, но това тук не го пише. Ами къде тогава ви стои дознанието? Защото вие сте написали, че ако едно правосъдие се осъществява не от органи на съдебната власт, а от други органи, това било промяна на формата на управление на държавата. Още с предишните изменения, които Конституционният съд, съставен в голямата си част от сегашните конституционни съдии, прие, че било конституционносъобразно. Аз като деятел на БСП не влизам в това, че общо взето всички мнозинства на СДС се ползваха с благосклонността на Конституционния съд. Въобще не влизам в тази тема, приемам, че животът така се е стекъл. Но, извинявайте, Конституционният съд направи взаимно изключваща се практика по абсолютно аналогични казуси в зависимост от това кой е направил промените и кой е спечелил. Това, което в момента се налага, е вие да бетонирате една неработеща според българските граждани и според международните фактори система. Къде ще е ползата за България от това нещо? Аз смятам, че такава полза не може да има. Ние не можем да се извиним с Конституционния съд никъде навън. И пред българските

граждани също, защото те смятат, че политиците проявяват безсилие. Логиката на българските граждани и на всички други граждани е: като не ни вършите работа, моля, тук ще дойдат едни екстремални хора, които ще правят екстремални неща!

Между другото, така беше решен въпросът в Испания, така работеше Русия в известен период от време и така е било в Румъния, ми разказваха румънците. Защото въпросната прокуратура, която ни предложихте, господин Гоцев, просто веднага ще срещне спънка в чл. 126, ал.1 и ще ви каже, че ако направите нова главна прокуратура, антикорупционна, не съответства на съдилищата, защото нямате антикорупционен съд. Господин Гоцев, не може Конституционният съд да седне да мисли тази конструкция, тя трябва да бъде мислена и като се измисли, да кажем: ето това е, което ни трябва и ще го правим така, както ни трябва. А Великото Народно събрание е една форма тези промени да се отложат в неопределеното време, защото някой си бил казал, че на някого в СДС му хрумнало, че това щяло да изхаби БСП с една година упражнение за Велико Народно събрание. Опасявам се, че с такова разбиране към държавата и към това, което ще става в нея, ние ще решаваме едни и същи проблеми по един и същи глупав начин и с едни и същи вредни за държавата резултати. Това, за което трябва да се използват законите и Конституцията, е да се постигне един задоволителен обществен ефект, а не да се решават самоцелни казуси, които все пак са адвокатска работа, но не са държавническа. Политическите назначения в Конституционния съд на всяка държава са довели до това, до което доведоха и у нас. Ама дали имало в БСП привърженици на една тема по някакъв казус на някакво решение, винаги ще има такива. Но политическите назначения в един орган, създаден за конституционен контрол, обикновено водят до превръщането му в квазиполитически и ангажирането му с ангажименти, които нямат връзка с една нормална държава.

Какво да ви кажа в заключение? Господин Куркулас, представител на Европейския съюз в София, който се оказа конституционалист, прочел и българската Конституция и решението на Конституционния съд, и казва че е шашнат: каква държава сте? Какво да му отговорим? Каква държава сме? Освен да го поканим на една такава дискусия да установи, че щом не можем да кажем, ето това са ни проблемите, дайте да ги решим, значи не сме държава.

ВОДЕЩ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря на г-жа Дончева. Предполагам, че ще има много желаещи да вземат отношение и да изкажат свое становище. Имаме още две предварително заявени изказвания – проф. Байчо Панев и Мирослав Попов. Сега ли желаят да вземат думата или в хода на по-нататъшната дискусия.

Заповядайте, проф. Панев.

БАЙЧО ПАНЕВ: Уважаеми колеги, много са проблемите, които се поставят във връзка със сегашното състояние на съдебната власт в рамките на нашата Конституция и с възможностите за усъвършенстването на съответните конституционни разпоредби. Не е възможно да се засегнат всички тези проблеми в едно изказване, колкото и дълго да бъде то. Аз ще се огранича само в рамките на моята сфера като криминолог да поставя два съществени проблема. Единият вече беше засегнат от някои от колегите. Това е, че след големите усилия на много юристи в България да наложат разделението на властите /тук в залата има хора, които си спомнят дискусиите във втората половина на 80-те години по този въпрос в същата тази зала/ ние не по най-сполучливия начин успяхме да прокараме този принцип, издържал много исторически изпитания. Наистина се получи едно консервиране на отделните власти и за съжаление в много случаи един разнотий между тях, разнопосочност в действията им, включително разнопосочност и дори взаимни обвинения в трите компонента на съдебната власт според Конституцията – съд, прокуратура и следствие.

Ето защо без повече мотивиране струва ми се, че може да се помисли върху една възможност за кратко допълнение на Конституцията в два текста. След като прогласява, че Република България е правова държава, чл. 4 в ал. 2 оповестява, че Република България гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за свободно развитие на човека и гражданското общество. Това е задължение на държавата с всички нейни институции, без изключение. Гарантирането на законността, на правовия ред в страната, законните интереси и правата на гражданите не може да бъде чуждо за нито една институция. А има ли по-грубо погазване и на законите, и на гражданските права от престъпността? Можем ли тогава да се съгласим с много изказвания, включително и днес, съжалявам, че колегата Румен Ненков си отиде, че съдът няма отношение към ограничаването на престъпността, че съдът е арбитър. Арбитър между кого? Между престъпността и закона ли? Такъв арбитър няма в никоя държава, той е невъзможен. Какво означава обстоятелството, че точно съдът е завършващата фаза на осъществяването на контрола срещу престъпността, на наказателните дела? Че той издава присъди? Че съгласно чл. 36 присъдите имат и специално, и генерално превантивна функция, тоест че те са насочени за ограничаване на престъпността в страната?

Ето защо аз смятам, че в чл. 8 на Конституцията, където се казва, че държаната власт се разделя /тази дума като че ли мнозина я тълкуват по един най-лош начин/ на законодателна, изпълнителна и съдебна, би могло да се мисли за една втора алинея, която да постановява приблизително: законодателната, изпълнителната и съдебната власт взаимодействат в защита на законността и националните интереси.

В чл. 117 от Наказателния кодекс след изречението на ал. 1 “Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата” да се постави една запетайка и да се допълни “съдействия за превенцията и контрола на престъпността”.

Това ще означава един сериозен конституционно формулиран, прогласен ангажимент на държавата да има отношение към едно от най-големите социални бедствия в нашата страна в момента – взрива на престъпността, увеличена 3,5-4 пъти през последните 11-12 години.

Уважаеми колеги, на някого може да се сторят прекалено радикални подобни искания, но без един такъв пълен ангажимент на нашата държава не може да се мине. Ще ви припомня текстове от предишната Конституция, срещу която всички ние имахме толкова много бележки, и то основателно критични, и заради това тя беше отменена изцяло, а не само чл. 1 и други такива. Но в нея имаше отделни постановки, които, кой знае защо, бяха отхвърлени, въпреки че при сегашните условия на един демократичен обществен ред, точно те придобиват по-висока стойност. Например чл. 125, ал. 2 от Конституцията от 1971 г.: “Съдилищата укрепват законността и съдействат за предотвратяване на престъпленията и другите правонарушения.” Член 133, ал. 2: “Прокуратурата защитава правата и законните интереси на гражданите. Тя организира и води борба против престъпността и другите правонарушения, като взема мерки за тяхното предотвратяване и привлича извършителите на престъпления към отговорност.” Дали формулировките ще бъдат точно такива или по-различни, това е въпрос на мъдро премисляне и решаване. И не мислете, че това ще бъде нещо различно от постановките, които се поставят в Европа и в изискванията към нашата страна. Още във втората половина на 80-те и началото на 90-те години в Хелзинкския институт по превенция и контрол на престъпността в два международни семинара се поставиха точно тези проблеми – за ангажимента на всички органи в съдебната власт за ограничаване на престъпността с репресивни и с превантивни мерки. Тогава се препоръча на Организацията на обединените нации, а чрез нея и на държавите членки, че в някои случаи е желателно, препоръчително разширяване правомощията на прокуратурата, включително и

дискреционната власт на прокуратурата, разбира се, с възможен съдебен контрол. Никой не може и не трябва да оспорва върховенството на съдебния контрол, но съдът не може с едно високомерно отношение към този важен социален въпрос да чака само полицията, следствието и прокуратурата да се борят с престъпността, а той да няма отношение към тази огромна социална задача.

Благодаря ви.

ВОДЕЩ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря на проф. Панев.

Господин Попов, заповядайте.

МИРОСЛАВ ПОПОВ: Колеги, ще се опитам да се съобразя с часовника, затова ще бъда и доста по-лаконичен, отколкото мислех в началото.

Моето първо разсъждение е следното. Честваме Ден на Конституцията. Конституцията, както и правото, съществуват редом с техните отрицания. Като кажем право, разбираме и престъпност, като кажем Конституция, разбираме и антиконституционализъм. Всъщност моето желание днес е да поставим в центъра на разговора не просто редактирането на един или друг текст в глава VI или в някоя друга глава на Конституцията, а въпроса за антиконституционализма като масово, тежко и изключително опасно явление в българската обществено-политическа и преди всичко правна система. Антиконституционализмът е многолик – има тих, има шумен; има елегантен, има брутален; има заобикаляне на Конституцията. Ако разгледаме сега примерно тези 115 решения на Конституционния съд, в не по-малко от една четвърт от тях ищите поставят въпроса за заобикаляне на Конституцията. Гледайки решенията на Конституционния съд, можем да видим същата техника. Конституцията със своите сами по себе си посполучливи, или по-несполучливи формулировки и формулирани принципи, допуска принципната възможност да се правят опити тя да бъде заобиколена.

Този въпрос за заобикалянето на Конституцията отсъства и от професионалния, и от обществения дебат.

Вторият въпрос е въпросът за тълкуването на конституционните принципи, например принципа за независимата съдебна власт. Сам по себе си този принцип, който е формулиран с тези думи във всички европейски конституции, има различно за отделните държави съдържание, зависи от това как конкретната рационална правна доктрина или държава, власт го интерпретира. Тоест ние трябва да видим поне две равнища на разграничаване на проблема за независимостта на съдебната власт. Едното равнище е висшето равнище, равнището, че магистратът, съдията, прокурорът, следователят са независими когато си изпълняват работата. Съдът е независим, когато съди, прокурорът – когато обвинява, следователят, когато разследва. Това е фундаменталната база на независимостта. Оттам нататък тя може да бъде доразвивана на законово равнище с едни или други допълнителни правомощия, които укрепват независимостта в едни случаи, но в други може да се окаже, че е прекомерна. Спомням си преди три-четири години имаше искане до Конституционния съд да се произнесе във връзка с Постоянната комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни. И този въпрос се тълкува в контекста на независимостта на съдебната власт. Значи очевидно има преиграване.

Взимаме чл. 117, ал. 3 – бюджета, една от най-дискутираните теми в глава VI. В осем или девет европейски конституции този въпрос за икономическата независимост на правосъдието е решен по следния начин: на съдиите или на магистратите се осигурява справедливо и достойно заплащане, съответстващо на високата мисия, която имат в обществото. Но на този който съди или обвинява, му се осигурява в личното му качество индивидуална финансова независимост. В други конституции се отива по-нататък, внася се втори елемент – и това възнаграждение не може да бъде

намалявано в кариерата. Ето това е едно много зряло, масово, общоконтинентално разбиране за финансовата независимост на магистрата. Ние сме отишли към друго решение, което е рядко срещано, меко казано. Ние търсим независимост на ведомството. Това има своите плюсове, но то носи своите рискове. И това, което се каза за проверка и баланс, власти и контравласти, то не трябва да се разбира по отношение на актовете на съдебната власт, но то при всички случаи трябва да се потърси в администрирането на съдебната власт. Там трябва да се намери власт и противовласт.

Следващ момент, свързан с независимостта. Ние прокламираме независимостта на магистратурата, но тази независимост може да бъде обект на покушение, някой се домогва, някой въздейства. Следователно, ако това е проблем, трябва много внимателно да видим Наказателния кодекс, може би някои други закони, аз бих погледнал и административните закони, за да създадем допълнителни гаранции срещу опитите за въздействие върху магистрата. Това е средство срещу корумпиране на системата. И да намерим ясни законови институти срещу това въздействие – по-силно да го инкриминираме, други неща да се направят и т.н.

Въпросът за формата на държавата. Аз не съм допускарал, че един в 85% висш теоретичен въпрос ще бъде до такава степен употребен в чисто политическа интрига, така както се получи с формата на държавно устройство и формата на държавно управление. Формата на държавата бе употребена, извинявайте, като разтегателна маса – извади се втория плот, каза се, че всичко това е форма на държавата. Съвсем не твърдя, че този замисъл да се пипат сега нещата от обикновено Народно събрание е моята позиция, тя в случая не е важна. В случая е важно, че с това решение на Конституционния съд на теоретико-правното понятие “форма на държавно устройство и форма на държавно управление” се придаде съдържание, каквото то не може да има.

И последно. В преамбюла на Конституцията е поставена една цел на българското общество, на българската държава, така както са я мислили депутатите в Седмото Велико Народно събрание - да създадем България като правова държава. На този момент, задачата за изграждане на правова държава в България от социално-правна гледна точка, трябва да се формулира иначе. Става дума за декриминализация на държавата. Наистина нещата са отишли доста надолу, към лошо, наистина от една страна изграждаме фасадно, институционално добре нещата, на практика се случва друго. Това е по-крещящо несъответствие с това, което се говори за други сфери и в други страни. И в този смисъл обществото усеща инстинктивно, полусъзнателно въпроса за необходимата декриминализация на държавността. Въпросът е откъде да се започне. Никак не съм убеден, че само в глава VI на Конституцията има двусмисленост. Напротив, неточности има в почти всички глави. Никак не съм убеден, че е възможно да се направи цялостна прередакция, да се огледат нещата от първия до последния член и да се възложи това като актуална задача на това Народно събрание. Но е факт, че трябва да се определят основните болни пунктове и един от тези пунктове е въпросът за взаимодействието между държавните институции. Всеки цивилист има един фундамент – грижата на добрия стопанин. Този принцип е неоспорим. В сферата на публичното право съществува нещо подобно, макар и да не е дешифрирано толкова ясно в литературата до сега, особено в учебникарската. Няма да го нарека грижа на добър държавник, защото е доста механично, но ще кажа, че всеки държавен орган е длъжен по силата на собствената логика на Конституцията да сътрудничи добронамерено с останалите. И в този смисъл обществото трябва да е готово да санкционира недобронамереното сътрудничество.

Благодаря ви.

ВОДЕЦ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря.

Имате думата.

ПАВЕЛ ТУМΠΑРОВ: Добър ден! Ръководител съм на изследването ще я има ли държавата през 21-ви век.

Крайно време беше да стане такава дискусия, защото на 1 или на 2 октомври се завършват 800-те дни от обещанията на премиера. Ако се изпълнят 15 или 20 %, ще бъде много, смятам, че ще бъдат по-малко. Ако си спомняте, вчера във в. “Сега” имаше един въпрос, зададен от Стефан Данаилов и Румен Петков, какво е това НДСВ. Ами абривиатурата сама ще ви го каже: некадърно движение съвсем вътре. Държавата отива на кино, запомнете това!

Ще ви кажа, не искам никого да плаша, сега за 800-те дни ще пуснат първия етап от изследването. 14 години изследвания на 21 теми за държавата, като се започне от демографския въпрос, през днешната и утрешната снимка, къде сме били, енергийните ресурси, селското стопанство, инфраструктура, урбанизация, наука, култура. Накрая, социалните фактори, синдикати, мафия, корупция, проституция, престъпност, наркотрафик, наркомания, алкохолизъм и други катализатори за гибелта на всяко едно общество. Това е по целия свят. И субективният фактор, най-силният за оцеляването на нацията. Само че субективният фактор става все по-малко този, който е кадърният и все по-малко такъв, който да може да отговори на всички изисквания на днешното време.

Няма да ви отнемам повече време, ще завърша само с думите на г-н Бернадски, бащата на атомната бомба в Русия, че ръстът на научното знание на XX век бързо заличава границите на отделните науки. Ние все повече се специализираме не по науките, а по проблемите. Това позволява, от една страна, да се задълбочим в изучаваното явление, а от друга страна, да го обхванем максимално широко. Това – едно мое допълнение – с още по-голяма сила важи за току-що настъпилия XXI век.

ВОДЕЩ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря Ви. Призовавам да продължим с изказвания по темата на кръглата маса.

Заповядайте.

НИКОЛАЙ КРЪСТЕВ, адвокат: За първи път тук през цялото време досега се изговори думата “наука” от преждеговорившия колега. Въпросите за науката и въпросите за положението на народа винаги трябва да бъдат главните, от които трябва да се ръководи всяка една институция, включително и поставеният днес въпрос за промените в Конституцията. В това отношение аз искам да ви кажа, че главни виновници за този конституционен дефект са Нора Ананиева, Гиньо Ганев и други хора, които бяха в Седмото Велико Народно събрание. Това са хора, особено тази Нора Ананиева, която започна кариерата си от секретар на изпълкома на Ленински райсъвет, и след това завърши с непрекъснато писане на всякакви статии.

ВОДЕЩ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Моля Ви, по темата.

НИКОЛАЙ КРЪСТЕВ: Това е дефектът на работата на Седмото Велико Народно събрание и дефектът на сегашния Конституционен съд. Те и тогава и сега постъпиха не научно, а волунтаристично към този проблем – къде да бъде следствието, къде да бъде прокуратурата. Аз само с една-единствена илюстрация ще ви покажа какво показва животът, къде трябва да бъде следствието. Работата на следователя и на органите на Министерството на вътрешните работи може да бъде ефективна, само ако те непрекъснато си сътрудничат. Тоест, следствие и оперативни работници на МВР трябва да бъдат в една сграда, под един покрив, разделени само относно подчинението – оперативният работник да се подчинява на началника на МВР, а следователят да се подчинява на друг орган, независим от МВР, така че началникът или някой друг да не може да нахлува в кабинета на следователя и да му казва как той да работи.

Примерът, който аз искам да ви кажа. В ЦУМ се продаваха телевизори, но не в самия ЦУМ, а изнесени отвън. Телевизор “Телефункен” за 250 лева! Такъв си купиха оперативни работници от Дирекция на милицията и на Софийско градско. Оперативният работник Милчо Данов,

знаейки как аз водя делата, идва при мен и ме моли: Другарю Кръстев, ето имам една разработка, от която е видно, че Георги Спасов е злоупотребил с 250 лева, като е продал един телевизор за толкова лева. Моля ти се, има страшна корупция, вземи това дело! Аз се съгласих, казах му да постави в ареста този Спасов. И той ми каза как е разпространена корупцията. Аз отидох при прокурора и поисках да ми разреши да задържа това момче. Той ми каза: Другарю Кръстев, не съм разрешавал арест за 250 лева. Помолих го: само за четири часа! След четири часа аз отидох при него с доказателства, че Георги Спасов е злоупотребил с 6 хиляди лева присвояване. Тогава ми даде постоянна мярка. Какво се оказа? При разследването се оказа, че самите органи на МВР са дълбоко затънали в корупция. Като разбраха, че аз водя това дело, веднага дойде оперативен работник от Дирекция на милицията и на Софийско градско и ми предложиха да ми помагат. Аз ги въведох в кабинета си, където разпитвам обвиняемия. В този момент ме повика началникът на горния етаж...

ВОДЕЦ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Моля Ви, говорете по темата.

НИКОЛАЙ КРЪСТЕВ: Аз правя най-сериозна критика на това решение на Конституционния съд, което не се съобрази с икономическото положение на народа. Има пенсии 46 лева, а конституционните съдии взимат достатъчно прилично възнаграждение. Те трябваше да се съобразят и да не правят този въпрос генерален, а да отиде следствието към полицията.

И третият въпрос. Постоянно се оплакват съдиите, но решават делата страшно бавно. Ето сега Апелативният съд в заседанието си на 24 януари заяви, че в едномесечен срок ще има решение. Толкова леки са казусите на този съд. А още няма решение, от 24 януари досега. И ходят страни и адвокати всеки ден да проверяват има ли решение. Защо да не привлекат студенти от Софийския университет, хем ще се понаучат малко, хем ще помогнат за разрешаване на делата. Студенти от IV курс могат да помагат, а и ще придобият представа за същността на нещата.

И още нещо. В следващите такива обсъждания дайте най-напред възможност на дошлите хора да кажат поне за половин час нещо. Защото вие, които можете винаги да се съберете в който и да е от вашите кабинети и да обсъдите тези въпроси...

ВОДЕЩ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: Благодаря Ви за предложенията. Мисля, че всеки, който пожелае, може да вземе думата. Доказателство е и Вашето изказване.

Имаме още малко време. Ако има желаещи наистина по същество и по темата на кръглата маса, да заповяда.

МАРИЯ СТРАНДЖАНСКА, председател на Съюза на юрисконсултите: Радвам се, че тази кръгла маса се състоя и че тук наистина се обмениха становища, които заслужават внимание. Аз съм оптимист и се надявам, че проблемът с промяната на Конституцията рано или късно ще бъде решен. Когато се променят обстоятелствата, трябва да се промени и нормативната база, това е неминуемо.

Искам да насоча вниманието с няколко думи към един проблем, с който се сблъскват юрисконсултите. През 1996 г. беше отменен Законът за държавния арбитраж и се създадоха търговските отделения към водещите съдилища. Оттогава досега този опит показва, че промените не са достатъчно добри. Ние нямаме търговски съд в България и би трябвало да се замислим по този проблем, защото решаването на проблемите на бизнеса в съда спира гражданския оборот.

Първо, когато стана деноминацията, аз заведох едни дела за крупна стойност срещу дружество, което не се е издължило към нашето. Накрая парите се оказаха 300 лева от 300 хиляди.

Сега в моята практика виждам как се затварят предприятия, защото те са работили, дали са продукция, но купувачът не им я заплаща. Предприятието е добросъвестно, вложило е труд, дало е средства и поради незаплащането не може отново да си купи средства, за да продължи да

произвежда и затваря вратите. А купувачът се смее и казва: ами върви ме съди, след три-четири години може нещо и да посъбереш. И предприятието трябва да затвори врата.

Аз се надявам, че споровете около това дали и как да се промени Конституцията ще отшумят и че обществото ще намери решение. Имам конкретно предложение. В чл. 116 от настоящата Конституция, където са изброени видовете съдилища, да бъдат включени и търговски съдилища освен всички други.

Имам още едно предложение. Дано като има говоримост, има и чуваемост. В чл. 122, ал. 2 от Конституцията е казано, че редът за упражняване правото на защита се определя със закон. В чл. 134 има регламентиране за адвокатурата, че тя подпомага гражданите и юридическите лица за защита на техните права и законни интереси. Аз се питам не виждат ли държавните органи и юрисконсултите, които са във всички държавни учреждения и общини, банки и корпоративни дружества?

Благодаря ви.

ВОДЕЦ МАРИЯ ЙОРДАНОВА: И аз благодаря.

Има ли други желаещи да вземат отношение по темата? Няма.

В такъв случай се ориентираме към приключване. Преди да дам думата на г-н Славов искам от името на другия съорганизатор да кажа само няколко неща.

Не смятаме, че дневният ред на тази интересна тема е изчерпан. Това беше едно начало в една много интересна ситуация, имайки предвид и подписаната Декларация на политическите сили, и широко дискутираното решение на Конституционния съд, и предстоящите промени във връзка с продължаващите реформи в съдебната власт. Бих искала да ви уверя, че това, което се говори днес тук, ще бъде представено на политическите сили. Стенограмата от днешната дискусия ще бъде достъпна в Интернет-страницата на нашите организации. Искрено се надяваме, че предложенията

ще бъдат чути или поне ще бъдат обсъдени, за да се отсее рационалното в тях, за да може наистина да се случи това, за което някои изказващи се говориха – да се срещнат негативните оценки на обществеността със самооценката на съдебната власт, да се чуе от политическите сили мнението на самите магистрати, да се детайлизира подписаната декларация, която е една действително много положителна стъпка, но само начална стъпка, само една обща рамка. За да има ефект от постигането на един бъдещ конституционно-правен консенсус, тази рамка предстои и трябва да бъде конкретизирана, трябва да обхване всички важни въпроси, които няма друг начин да се решат освен чрез консенсус между политическите сили.

Бих искала също така да ви уверя, че неправителствените организации ще продължат да работят по тези въпроси и да представят техните идеи и предложения на такива широки форуми.

Пожелавам и аз весело изкарване на утрешния празник! Нека наистина да доминира духът на конституционализма, а не на антиконституционализма!

Благодаря.

Предоставям думата на г-н Славов за заключителни бележки.

ВЛАДИСЛАВ СЛАВОВ: И аз благодаря.

Уважаеми колеги, искрено се надявам, че и вие всички сте убедени, че тази кръгла маса беше полезна и че целите, които си бяхме поставили, донякъде са постигнати и ще имат развитие в рамките на желанието, което неправителствените организации с техния огромен потенциал, който притежават, да развият нещата в посока на ясното и точно дефиниране на проблемите на съдебната власт и за търсене на трайни решения.

Убеден съм, че основното, което ни пречи във всички тези 13 години, това е постоянната и честа промяна на законодателството без каквато и да е праволинейност в посока на виждане на някакви цели и резултати, което във всички случаи не пречи само на магистратите, не пречи само на политиците

и на останалите власти, пречи на обикновените граждани. Защото аз съм убеден, че вече никой от вас няма време да четете всички закони, които се обнародват, а преди години не беше така. А какво да говорим за обикновените граждани, които в края на краищата трябва да спазват тези закони? Това на нас определено много ни пречи и идеята на днешната кръгла маса беше и в тази посока.

Надявам се, че с развитието на поставените тук проблеми и с участието на правните неправителствени организации ще търсим тяхното решаване в положителен смисъл.

Съжалявам, че депутатите си отидоха, към тях щях да имам едно обръщение в посока на развитието на проблемите, дотолкова доколкото се формира вече комисия, която да работи по промените в Конституцията, защото за мен те са водещите, въз основа на тях трябва да се направят и другите промени за развитие и подобряване работата на съдебната власт. Но във всички случаи ние няма да спрем да ги търсим и да настояваме – и съдебната власт, защото се пренебрегва, и правните неправителствени организации, наистина да участват по-активно в тези процеси. Мисля, че в никакъв случай решаването на проблемите няма да загуби от това, напротив, би спечелило.

Без да пожелавам нещо във връзка с професионалния празник, искам да ви кажа, че утре в тази зала в 16 ч. ще се проведе традиционното тържествено честване на Деня на конституцията и юриста, този път с разширена програма от гледна точка и на участващи лица за изказване. Освен колегата Румен Янков, председател на Конституционния съд, слово ще произнесе и проф. Живко Сталев и за първи път ще наградим журналисти, които са работили по правната проблематика.

Благодаря на всички за участието!

